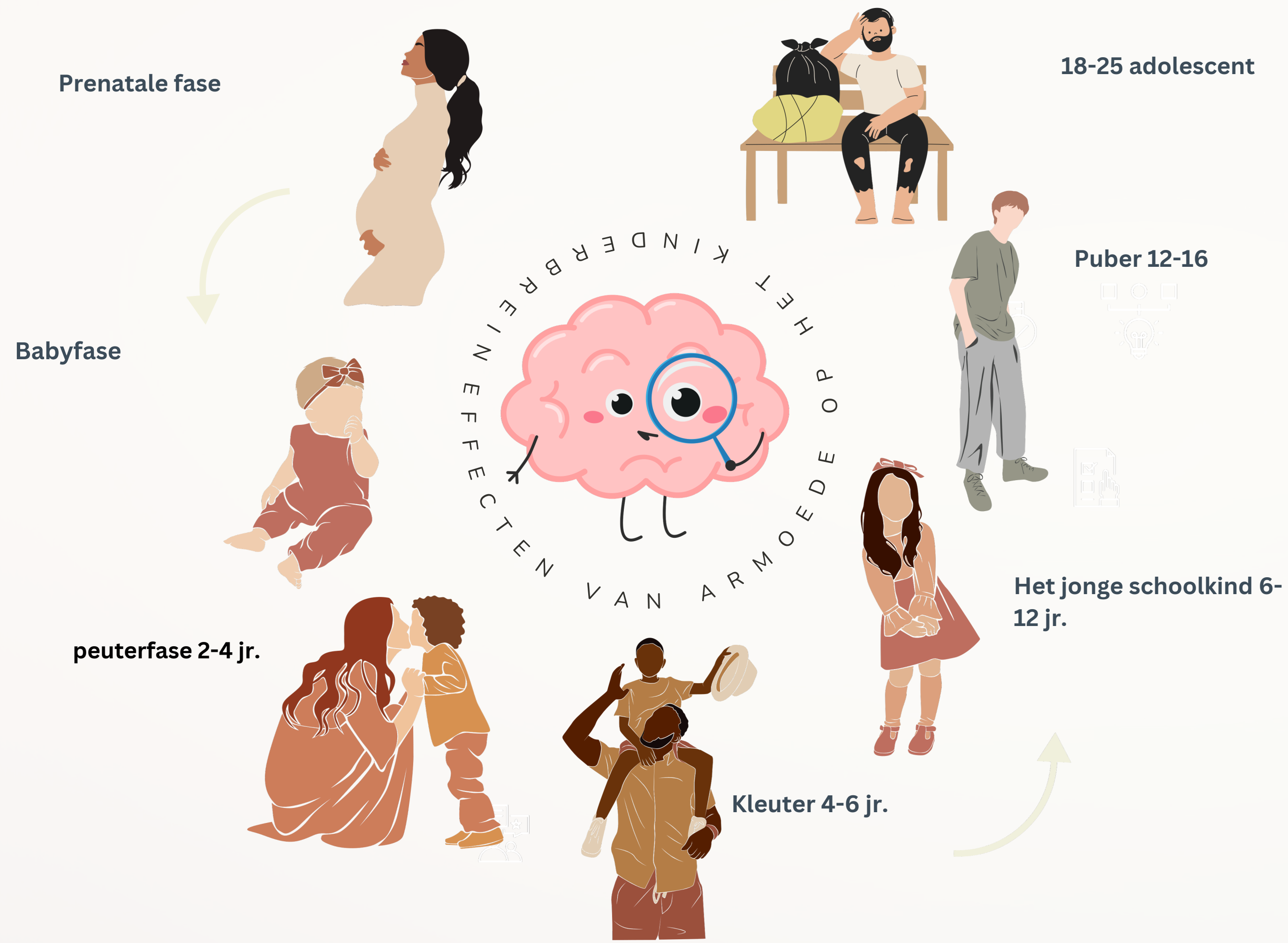

De cognitieve- en sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen per levensfase en de risico's van armoede op het kindere brein

Armoede kan de toegang tot diverse leer- en ontwikkelingsmogelijkheden beperken, wat de algehele ontwikkeling van kinderen negatief beïnvloedt.

DE RISICO'S VAN ARMOEDE OP HET KINDERBREIN

Armoede heeft diepgaande effecten op de ontwikkeling van het kinderebrein. Blootstelling aan chronische stress, een gebrek aan cognitieve stimulatie en beperkte toegang tot basisbehoeften kunnen leiden tot blijvende veranderingen in hersenstructuren en -functies, met negatieve gevolgen voor de cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling van kinderen (Blair & Raver, 2016). Wanneer deze effecten gedurende cruciale ontwikkelingsfasen aanhouden, vooral bij kinderen tussen de 0 en 7 jaar, kan het lastig zijn om de ontstane achterstanden volledig te herstellen. Dit vergroot de kans op problemen in de volwassenheid, zoals verminderd cognitief functioneren, antisociaal gedrag en zelfs verslavingsproblematiek. Om deze risico's beter te begrijpen en aan te pakken, is er de afgelopen tien jaar steeds meer wetenschappelijk onderzoek gedaan naar de effecten van armoede op het kinderebrein. Naast onderzoeksgebieden zoals sociologie, pedagogiek, pediatrie en psychologie hebben ook de neurowetenschap en de ontwikkelings- en cognitieve psychologie een belangrijke bijdrage geleverd aan het begrijpen van de impact van (langdurige) armoede op kinderen.

Wij nemen u mee naar de verschillende levensfasen (van foetus tot adolescentie) en de risico's die kinderen in elk van deze levensfasen in armoede kunnen lopen.

We laten tevens zien welke integrale aanpak en interventies vanuit Leergeld Zuid-Holland Midden kunnen helpen om de nadelige effecten van armoede te beperken en zo de kinderen een betere toekomst te bieden.

PRENATALE FASE

Tijdens de zwangerschap ontwikkelt het brein van de foetus zich razendsnel. Langdurige stress bij zwangere moeders door financiële zorgen, kan leiden tot verhoogde niveaus van stresshormonen zoals cortisol. Deze hormonen kunnen de ontwikkeling van de hersenen van de baby beïnvloeden. Zo kan het leiden tot veranderingen in gebieden zoals de **hippocampus** en de **amygdala**.

- Hippocampus: Dit deel van de hersenen speelt een cruciale rol bij geheugen en leervermogen. Als de ontwikkeling van de hippocampus verstoord wordt, kan dit later problemen geven met het onthouden van informatie of het leren van nieuwe dingen.
- Amygdala: Dit gebied is betrokken bij emotionele verwerking en het herkennen van gevaar. Veranderingen in de amygdala kunnen leiden tot verhoogde angst of moeilijkheden met het reguleren van emoties.

Voorbeeld effect armoede op het kind: Een kind waarvan de moeder veel stress heeft ervaren tijdens de zwangerschap, kan later meer moeite hebben met het beheersen van zijn/haar emoties, waardoor het bijvoorbeeld sneller boos of angstig wordt in nieuwe situaties.

Ontwikkelingsfasen voor kinderen in financieel gezonde gezinnen (0-2 jaar)

Baby- en dreumesfase

Taalontwikkeling:

- **Passieve woordenschat:** Baby's leren woorden te herkennen en te begrijpen, zoals "mama" en "papa". Ze wijzen vaak de juiste persoon aan wanneer die namen genoemd worden.
- **Actieve woordenschat:** Baby's beginnen geluiden te maken en eenvoudige woorden zoals "bal" en "melk" te zeggen.
- **Mondelinge taalvaardigheid:** In de babyfase reageren kinderen voornamelijk met geluiden en gebaren. Naarmate ze ouder worden, beginnen ze eenvoudige woorden te gebruiken om hun behoeften en wensen kenbaar te maken.
- **Uiten en Vragen Stellen:** Baby's trekken aandacht met huilen en geluiden. Dreumesen beginnen vragen te stellen door te wijzen en te zeggen "wat?" of "die?".

Rekenen:

- **Hoeveelheidsbegrippen:** Kinderen leren basisbegrippen zoals "meer" en "minder" door contexten zoals "ik wil meer koekjes."
- **Omgaan met hoeveelheden:** Kinderen leren eenvoudige handelingen zoals voorwerpen verdelen en begrijpen dat het totaal verandert bij toevoegen of verwijderen.
- **Omgaan met getallen:** Kinderen leren getallen te representeren door bijvoorbeeld hun leeftijd met vingers aan te geven.
- **Metten:** Kinderen leren groottebegrippen zoals "groot-klein" en "warm-koud."

Sociaal-emotionele ontwikkeling:

- **Samen spelen en werken:** Kijkt met interesse naar het spel van een ander kind of speelt naast een ander kind hetzelfde spel.
- **Taak uitvoeren:** Probeert dingen zelf te doen, zoals zichzelf aan- of uitkleden.
- **Keuze maken:** Kiest wat hij wil eten uit twee of drie dingen door te wijzen of een woordje te zeggen.
- **Aardig doen:** Kijkt veel naar andere kinderen en toont belangstelling.
- **Omgaan met ruzie:** Laat aan een ander kind merken als hij iets niet leuk vindt.
- **Ervaringen delen:** Kijkt veel naar andere kinderen en toont belangstelling.

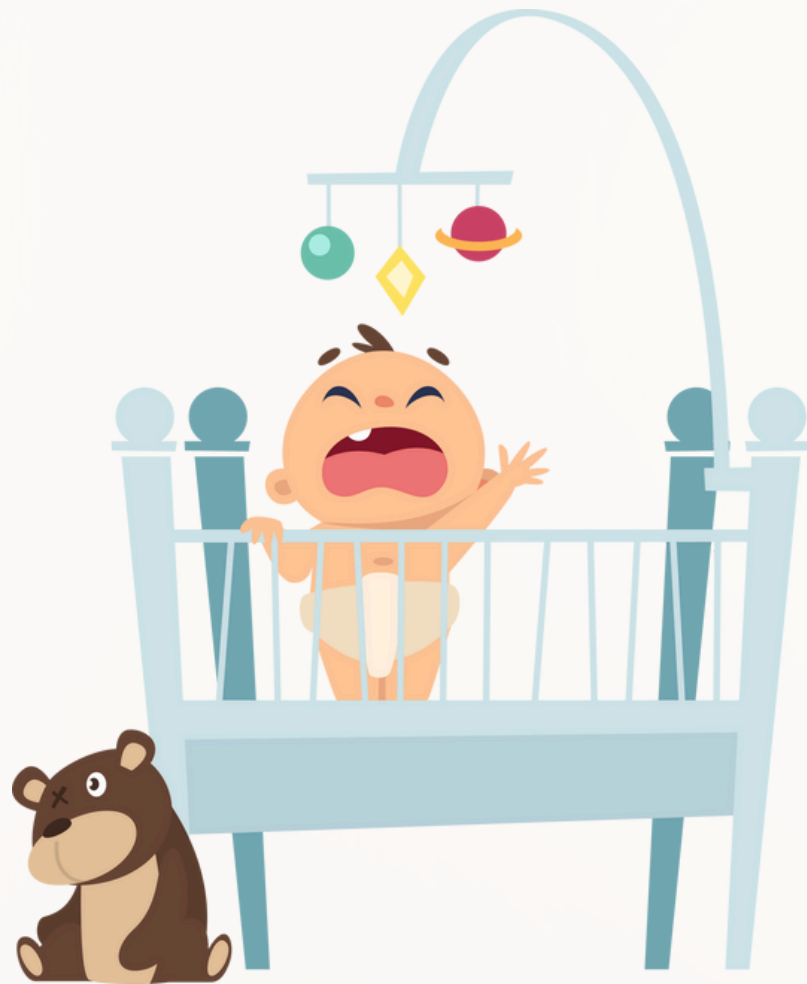
Motorische ontwikkeling:

- **Balanceren:** Loopt en trekt speelgoed achter zich aan, ook achteruitlopend en zowel met de linker als rechter hand.
- **Rennen:** Rent met het lichaam licht naar voren gebogen, mogelijk nog met dribbelpasjes.
- **Klimmen:** Klimt de trap op met twee handen aan de leuning, af mag nog op de knieën.
- **Springen:** Springt met twee voeten tegelijk op van de vloer.
- **Balspelen:** Rolt een bal met één hand.

**BABY/DREUMES FASE
0-2 JR.**

Mogelijke effecten van armoede op het kind in de Baby- en dreumesfase

Taalontwikkeling

- **Vertraagde woordenschat:** Kinderen die weinig taalstimulatie krijgen, ontwikkelen vaak een beperkte woordenschat. Dit kan hun vermogen om te communiceren en hun taalvaardigheden op latere leeftijd beïnvloeden¹
- **Moeite met zinsstructuren:** Zonder voldoende interactie en taalstimulatie kunnen kinderen moeite hebben met het begrijpen en gebruiken van complexe zinsstructuren.

Cognitieve ontwikkeling

- **Verminderde Probleemoplossende Vaardigheden:** Kinderen die niet worden aangemoedigd om te verkennen en problemen op te lossen, kunnen moeite hebben met het ontwikkelen van deze cruciale vaardigheden²
- **Lagere Schoolprestaties:** Een gebrek aan vroege stimulatie kan leiden tot achterstanden in schoolprestaties, vooral in vakken zoals wiskunde en taal.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

- **Moeite met emotieregulatie:** Kinderen die niet leren om hun emoties te herkennen en te uiten, kunnen moeite hebben met emotieregulatie. Dit kan leiden tot gedragsproblemen.
- **Gebrek aan sociale vaardigheden:** Zonder voldoende sociale interactie kunnen kinderen moeite hebben met het ontwikkelen van vaardigheden zoals delen, samenwerken en empathie.

Motorische Ontwikkeling

- **Vertraagde motorische vaardigheden:** Kinderen die niet worden aangemoedigd om te bewegen en te spelen, kunnen achterblijven in de ontwikkeling van zowel grove als fijne motoriek.
- **Minder zelfvertrouwen:** Een gebrek aan succeservaringen in motorische activiteiten kan leiden tot een lager zelfvertrouwen en minder bereidheid om nieuwe dingen te proberen.

**BABY/DREUMES FASE
0-2 JR.**

Ontwikkelingsfasen voor kinderen in financieel gezonde gezinnen in de peuterfase

PEUTER FASE 2-4 JR.

Taalontwikkeling:

- **Passieve woordenschat:** Peuters begrijpen steeds meer woorden en eenvoudige zinnen. Ze kunnen reageren op opdrachten zoals "pak je jas". Actieve woordenschat: Peuters beginnen complexere zinnen te maken, zoals "ik wil appel" en gebruiken bijvoeglijke naamwoorden zoals "grote bal". Mondelinge taalvaardigheid: Peuters voeren eenvoudige gesprekjes en kunnen korte verhaaltjes vertellen. Uiten en vragen stellen: Peuters stellen vragen zoals "waarom?" en "hoe?" om meer te weten te komen over hun omgeving.
-
-

Rekenen:

- **Hoeveelheidsbegrippen:** Peuters leren complexere begrippen zoals "veel-weinig," "meer-minder," en "evenveel." Omgaan met
- **Hoeveelheden:** Peuters begrijpen eenvoudige optel- en aftrekhandelingen en kunnen voorwerpen verdelen in gelijke groepen.
- **Omgaan met Getallen:** Peuters kunnen eenvoudige hoeveelheden tot vier ineens zonder te tellen overzien. Meten: Peuters leren
- complexere groottebegrippen zoals "lang-kort," "dik-dun," en begrijpen tegenstellingen zoals "grootste-kleinste."
-

Sociaal-emotionele ontwikkeling:

- **Samen spelen en werken:** Speelt met één of twee andere kinderen grof-motorische spelletjes zoals achter elkaar door de kruiptunnel gaan.
- **Taak uitvoeren:** Werkt 10 minuten zelfstandig aan een bekende taak.
- **Keuze Maken:** Kiest zelf, zonder hulp, bijvoorbeeld waarmee hij wil spelen of wat hij wil eten of drinken.
- **Aardig doen:** Troost een ander wanneer die verdrietig is.
- **Omgaan met ruzie:** Kan met hulp van de pedagogisch medewerker een oplossing bedenken voor een conflict.
- **Ervaringen delen:** Voert een gesprekje met de pedagogisch medewerker.

Motorische ontwikkeling:

- **Balanceren:** Loopt op de tenen voorwaarts (4 stappen) en op de hakken voorwaarts (2 stappen).
- **Rennen:** Maakt bochten links- en rechtsom tijdens het rennen.
- **Klimmen:** Loopt een trap op en af met twee voeten op één trede.
- **Springen:** Springt met twee voeten tegelijk van de onderste traptrede.
- **Balspelen:** Gooit een kleine bal bovenhands met één hand.
- **Fijne Motoriek:** Bouwt een hoge toren van verschillende vormen blokjes.

Mogelijke effecten van armoede op het kind in de peuterfase

**PEUTER FASE
2-4 JR.**

Taalontwikkeling

- **beperkte woordenschat:** kinderen in armoede hebben vaak een beperkte woordenschat omdat ze minder worden blootgesteld aan rijke taalomgevingen. Dit kan hun vermogen om langere en complexere zinnen te maken belemmeren.
- **moeite met uitingen:** door minder interactie en taalstimulatie kunnen kinderen moeite hebben met het vertellen van verhalen en het uiten van hun gedachten en gevoelens.

Cognitieve ontwikkeling

- **slechter probleemoplossend vermogen:** kinderen die opgroeien in armoede hebben vaak minder toegang tot educatieve materialen en stimulerende activiteiten, wat hun vermogen om logischer te denken en problemen op te lossen kan beperken.
- **minder geheugen en concentratie:** chronische stress door armoede kan het vermogen van kinderen om zich te concentreren en dingen te onthouden negatief beïnvloeden.

Sociale en emotionele ontwikkeling

- **kleiner zelfbewustzijn:** kinderen in armoede kunnen moeite hebben met het herkennen en benoemen van hun eigen emoties en gevoelens, wat hun zelfbewustzijn belemmert.
- **minder empathisch:** door beperkte sociale interacties kunnen kinderen moeite hebben met het herkennen en omgaan met de emoties van anderen.
- **samenwerken:** kinderen in armoede hebben vaak minder mogelijkheden om samen te werken met anderen, wat hun sociale vaardigheden kan beperken.

Motorische ontwikkeling

- **mindere grove motoriek:** beperkte toegang tot veilige speelruimtes en sportactiviteiten kan de ontwikkeling van vaardigheden zoals rennen, springen en klimmen belemmeren.
- **beperkte fijne motoriek:** minder toegang tot materialen zoals teken- en knutselspullen kan de ontwikkeling van fijne motorische vaardigheden vertragen.

Zelfregulatie

- **mindere beheersing van emoties:** kinderen die opgroeien in armoede ervaren vaak meer stress, wat hun vermogen om hun emoties te beheersen kan verminderen.
- **minder geduld en doorzettingsvermogen:** door een gebrek aan ondersteuning en stimulatie kunnen kinderen moeite hebben met het ontwikkelen van geduld en doorzettingsvermogen.

Ontwikkelingsfasen voor kinderen in financieel gezonde gezinnen in de kleuterfase

KLEUTER FASE 4-6 JR.

Kinderen van 4-6 jaar maken belangrijke ontwikkelingssprongen op verschillende gebieden. Ze verbeteren hun taalvaardigheid door een grotere woordenschat en complexere zinnen te gebruiken. Cognitief beginnen ze logischer te denken en eenvoudige problemen op te lossen. Sociaal-emotioneel leren ze hun eigen emoties en die van anderen te herkennen en ermee om te gaan, samen te werken en conflicten op te lossen. Motorisch verfijnen ze zowel hun grove als fijne motoriek. Zelfregulatie en doelgerichtheid worden sterker waardoor ze beter in staat zijn om hun emoties te beheersen, geduldig te zijn en taken af te maken. Empathie en sociale interactie worden verder ontwikkeld, wat hen helpt om succesvol te navigeren in verschillende sociale situaties. Uitgebreide voorbeelden ontwikkelingsgroepen bron; CEDgroep.nl en SLOdoelen;

Taalontwikkeling

- **Uitbreiding van woordenschat:** Kinderen leren dagelijks nieuwe woorden en beginnen langere en complexere zinnen te maken.
- **Verhalen vertellen:** Ze kunnen praten over wat er is gebeurd, wat nog moet gebeuren, en hun gedachten en gevoelens uiten.

Cognitieve ontwikkeling

- **Probleemoplossend vermogen:** Kinderen beginnen logischer te denken en eenvoudige problemen op te lossen.
- **Geheugen en concentratie:** Hun vermogen om zich te concentreren en dingen te onthouden verbetert aanzienlijk.

Sociale en emotionele ontwikkeling

- **Zelfbewustzijn:** Kinderen leren hun eigen emoties en gevoelens te herkennen, benoemen en op een acceptabele manier te uiten.
- **Empathie:** Ze beginnen de emoties van anderen te herkennen en ermee om te gaan.
- **Samenwerken:** Kinderen leren samen te werken met anderen, initiatief te nemen en rekening te houden met de gevoelens en perspectieven van anderen.

Motorische ontwikkeling

- **Grove motoriek:** Verbetering van vaardigheden zoals rennen, springen en klimmen.
- **Fijne motoriek:** Ontwikkeling van vaardigheden zoals tekenen, knippen en eenvoudige puzzels maken.

Zelfregulatie

- **Beheersen van emoties:** Kinderen leren hun eigen gevoelens en emoties te beheersen en gepast te reageren op onverwachte situaties.
- **Geduld en doorzettingsvermogen:** Ze leren wachten op hun beurt en proberen taken af te maken, zelfs als het moeilijk is.

Mogelijke effecten van armoede op het kind in de kleuterfase

KLEUTER FASE 4-6 JR.

Taalontwikkeling

- **beperkte woordenschat:** kinderen in armoede hebben vaak een beperkte woordenschat omdat ze minder worden blootgesteld aan rijke taalomgevingen. Dit kan hun vermogen om langere en complexere zinnen te maken belemmeren.
- **moeite met verhalen vertellen:** door minder interactie en taalstimulatie kunnen kinderen moeite hebben met het vertellen van verhalen en het uiten van hun gedachten en gevoelens.

Cognitieve ontwikkeling

- **probleemoplossend vermogen:** kinderen die opgroeien in armoede hebben vaak minder toegang tot educatieve materialen en stimulerende activiteiten, wat hun vermogen om logischer te denken en problemen op te lossen kan beperken.
- **geheugen en concentratieproblemen:** chronische stress door armoede kan het vermogen van kinderen om zich te concentreren en dingen te onthouden negatief beïnvloeden.

Sociale en emotionele ontwikkeling

- **belemmering zelfbewustzijn:** kinderen in armoede kunnen moeite hebben met het herkennen en benoemen van hun eigen emoties en gevoelens, wat hun zelfbewustzijn belemmert.
- **beperkte empathie:** door beperkte sociale interacties kunnen kinderen moeite hebben met het herkennen en omgaan met de emoties van anderen.
- **samenwerkingsbeperkingen:** kinderen in armoede hebben vaak minder mogelijkheden om samen te werken met anderen, wat hun sociale vaardigheden kan beperken.

Motorische ontwikkeling

- **grove motoriek:** beperkte toegang tot veilige speelruimtes en sportactiviteiten kan de ontwikkeling van vaardigheden zoals rennen, springen en klimmen belemmeren.
- **fijne motoriek:** minder toegang tot materialen zoals teken- en knutselpullen kan de ontwikkeling van fijne motorische vaardigheden vertragen.

Zelfregulatie

- **minder beheersing van emoties:** kinderen die opgroeien in armoede ervaren vaak meer stress, wat hun vermogen om hun emoties te beheersen kan verminderen.
- **minder geduld en doorzettingsvermogen:** door een gebrek aan ondersteuning en stimulatie kunnen kinderen moeite hebben met het ontwikkelen van geduld en doorzettingsvermogen.

Ontwikkelingsfasen voor kinderen in financieel gezonde gezinnen; het jonge schoolkind

Taalontwikkeling

- **Schriftelijke taalvaardigheid:** Kinderen leren informatie te achterhalen in informatieve en instructieve teksten en leren teksten te schrijven met verschillende functies, zoals informeren, instrueren, overtuigen of plezier verschaffen. **Taalbeschouwing:** Kinderen leren strategieën te herkennen, te verwoorden, te gebruiken en te beoordelen. Ze leren taalkundige principes en regels, zoals het onderscheiden van het onderwerp en het werkwoordelijk gezegde in een zin, en het correct spellen van woorden en het gebruik van leestekens.

Rekenen en wiskunde

- **Wiskundetaal:** Kinderen leren wiskundetaal gebruiken en worden wiskundig geletterd en gecijferd. Ze leren rekenwiskundige en meetkundige zegswijzen, formele en informele notaties, schematische voorstellingen, tabellen en grafieken.
- **Formules:** Kinderen leren praktische en formele reken-wiskundige problemen op te lossen en redeneringen helder weer te geven. Ze leren aanpakken bij het oplossen van reken-wiskundeproblemen te onderbouwen en leren oplossingen te beoordelen.

Cognitieve ontwikkeling

- **Probleemoplossend vermogen:** Kinderen beginnen logischer te denken en eenvoudige problemen op te lossen.
- **Geheugen en concentratie:** Hun vermogen om zich te concentreren en dingen te onthouden verbetert aanzienlijk.

Sociale en emotionele ontwikkeling

- **Zelfbewustzijn:** Kinderen leren hun eigen emoties en gevoelens te herkennen, benoemen en op een acceptabele manier te uiten.
- **Empathie:** Ze beginnen de emoties van anderen te herkennen en ermee om te gaan.
- **Samenwerken:** Kinderen leren samen te werken met anderen, initiatief te nemen en rekening te houden met de gevoelens en perspectieven van anderen.
- **Beheersen van emoties:** Kinderen leren hun eigen gevoelens en emoties te beheersen en gepast te reageren op onverwachte situaties.
- **Geduld en doorzettingsvermogen:** Ze leren wachten op hun beurt en proberen taken af te maken, zelfs als het moeilijk is.

Motorische ontwikkeling

- **Grove motoriek:** Verbetering van vaardigheden zoals rennen, springen en klimmen.
- **Fijne motoriek:** Ontwikkeling van vaardigheden zoals tekenen, knippen en eenvoudige puzzels maken.

Oriëntatie op jezelf en de wereld, kunstzinnige oriëntatie en bewegingsonderwijs.

JONG SCHOOLKIND
6-12 JR.

Mogelijke effecten van armoede op het kind in het jonge schoolkind fase

JONGE SCHOOLKIND
6-12 JR.

Taalontwikkeling

- **belemming schriftelijke taalvaardigheid:** Kinderen in armoede hebben vaak minder toegang tot boeken en andere leermaterialen, wat hun lees- en schrijfvaardigheden kan belemmeren. Ze kunnen moeite hebben met het begrijpen en produceren van complexe teksten. **sneller moeite met taalbeschouwing:** Door een gebrek aan stimulatie en ondersteuning kunnen kinderen moeite hebben met het herkennen en toepassen van taalkundige principes en regels.

Rekenen en wiskunde

- **beperkte wiskundetaal:** Kinderen in armoede hebben vaak minder blootstelling aan wiskundige concepten en taal, wat hun wiskundige geletterdheid kan beperken.
- **sneller moeite met formules:** Ze kunnen moeite hebben met het oplossen van reken-wiskundige problemen en het helder weergeven van redeneringen door een gebrek aan oefening en ondersteuning.

Cognitieve ontwikkeling

- **minder probleemoplossend vermogen:** Armoede kan de cognitieve ontwikkeling belemmeren, waardoor kinderen minder goed in staat zijn om logische problemen op te lossen.
- **beperkt geheugen en concentratie:** Stress en zorgen door armoede kunnen het vermogen van kinderen om zich te concentreren en dingen te onthouden negatief beïnvloeden.

Sociale en emotionele ontwikkeling

- **kleiner zelfbewustzijn:** Kinderen in armoede kunnen moeite hebben met het herkennen en uiten van hun emoties door een gebrek aan emotionele ondersteuning.
- **minder empathisch:** Ze kunnen minder goed in staat zijn om de emoties van anderen te herkennen en ermee om te gaan.
- **Samenwerken:** Door beperkte sociale interacties kunnen kinderen moeite hebben met samenwerken en rekening houden met anderen.
- **minder beheersing van emoties:** Kinderen in armoede kunnen moeite hebben met het beheersen van hun emoties en gepast reageren op situaties.
- **beperkt geduld en doorzettingsvermogen:** Ze kunnen moeite hebben met het ontwikkelen van geduld en doorzettingsvermogen door een gebrek aan positieve ervaringen en ondersteuning.

Motorische ontwikkeling

- **Slechtere grove en fijne motoriek:** Kinderen in armoede hebben vaak minder toegang tot veilige speelruimtes, zwembaden, ballenbakken en minder geld om te knutselen wat hun grove en fijn motorische vaardigheden kan beperken

Ontwikkelingsfasen voor kinderen in financieel gezonde gezinnen; de puber tot adolescent

In de puberteit maken jongeren belangrijke sprongen in hun cognitieve, sociale, emotionele en fysieke ontwikkeling.

taalontwikkeling

- **mondelijke en schriftelijke taalvaardigheid:** jongeren leren zich mondeling en schriftelijk begrijpelijk uit te drukken, strategieën te gebruiken voor het uitbreiden van hun woordenschat, en informatie te verwerven uit gesproken en geschreven teksten. ze leren deel te nemen aan overleg, discussies, en presentaties te geven. **Engelse taal:** jongeren leren engels te gebruiken in communicatieve situaties, zoals gesprekken voeren, informatie zoeken, en informele contacten onderhouden via e-mail en chatten. ze leren de rol van engels in internationale contacten te begrijpen. rekenen en wiskunde **wiskundetaal:** jongeren leren wiskundetaal gebruiken en worden wiskundig geletterd en gecijferd. ze leren rekenkundige, wiskundige en meetkundige uitdrukkingen, tekeningen, schema's, tabellen en grafieken te gebruiken.
-

cognitieve ontwikkeling

- **probleemoplossend vermogen:** jongeren ontwikkelen hun vermogen om logischer te denken en problemen op te lossen. ze leren wiskundige argumentaties op te zetten en te onderscheiden van meningen en beweringen.
- **geheugen en concentratie:** hun vermogen om zich te concentreren en dingen te onthouden verbetert aanzienlijk.

sociale en emotionele ontwikkeling

- **zelfbewustzijn en empathie:** jongeren leren hun eigen emoties en gevoelens te herkennen, benoemen en op een acceptabele manier te uiten. ze ontwikkelen empathie en leren de emoties van anderen te herkennen en ermee om te gaan.
- **samenwerken:** jongeren leren samen te werken met anderen, initiatief te nemen en rekening te houden met de gevoelens en perspectieven van anderen.
- **zelfregulatie**
- **beheersen van emoties:** jongeren leren hun eigen gevoelens en emoties te beheersen en gepast te reageren op onverwachte situaties.
- **geduld en doorzettingsvermogen:** ze leren wachten op hun beurt en proberen taken af te maken, zelfs als het moeilijk is.

motorische ontwikkeling

- **grove en fijne motoriek:** jongeren verbeteren hun vaardigheden zoals rennen, springen, klimmen, ballen vangen, en tekenen.

oriëntatie op jezelf en de wereld, kunst en cultuur en bewegingsonderwijs

**PUBER EN
ADOLESCENT 12-25JR.**

Mogelijke effecten van armoede op het kind in de puberteit fase

**PUBER TOT
ADOLESCENT 12-25 JR.**

Taalontwikkeling

- **beperkte mondelinge en schriftelijke taalvaardigheid:** Jongeren die opgroeien in armoede hebben vaak minder toegang tot boeken en andere leermiddelen, wat hun taalvaardigheid kan beperken. Dit kan leiden tot problemen met het begrijpelijk uitdrukken van zichzelf, zowel mondeling als schriftelijk. **Engelse taal:** Beperkte toegang tot technologie en onderwijs kan de mogelijkheden van jongeren om Engels te leren en te gebruiken in communicatieve situaties beperken. Dit kan hun vermogen om internationale contacten te onderhouden beïnvloeden.

Rekenen en wiskunde

- **verminderde wiskundetaal:** Jongeren in armoede hebben vaak minder toegang tot educatieve ondersteuning en hulpmiddelen, wat hun begrip en gebruik van wiskundetaal kan belemmeren. Dit kan hun wiskundige geletterdheid en cijfervaardigheid negatief beïnvloeden.

Cognitieve ontwikkeling

- **kleiner probleemoplossend vermogen:** Een gebrek aan stimulatie en educatieve middelen kan het vermogen van jongeren om logisch te denken en problemen op te lossen beperken. Dit kan hun academische prestaties en dagelijkse probleemoplossende vaardigheden beïnvloeden. **minder geheugen en concentratie:** Stress en onzekerheid door armoede kunnen het vermogen van jongeren om zich te concentreren en dingen te onthouden negatief beïnvloeden.

Sociale en emotionele ontwikkeling

- **lager zelfbewustzijn en empathie:** Jongeren die opgroeien in armoede kunnen moeite hebben met het herkennen en uiten van hun emoties op een acceptabele manier. Dit kan hun zelfbewustzijn en empathie voor anderen beperken.
- **Samenwerken:** Beperkte sociale interacties en kansen om samen te werken met anderen kunnen de ontwikkeling van sociale vaardigheden zoals samenwerken, initiatief nemen en rekening houden met anderen belemmeren.

Zelfregulatie

- **minder beheersing van emoties:** Jongeren in armoede kunnen moeite hebben met het beheersen van hun emoties en gepast reageren op onverwachte situaties, wat kan leiden tot gedragsproblemen.
- **minder geduld en doorzettingsvermogen:** Het gebrek aan succeservaringen en voortdurende uitdagingen kunnen het geduld en doorzettingsvermogen van jongeren verminderen.

slechtere motorische ontwikkeling

- **Grove en fijne motoriek:** Beperkte toegang tot sportfaciliteiten en speelruimtes kan de ontwikkeling van zowel grove als fijne motorische vaardigheden belemmeren. Dit kan hun fysieke zelfvertrouwen en bereidheid om nieuwe dingen te proberen negatief beïnvloeden.

Invloed van armoede en de impact van Leergeld

Kinderen kunnen zich buitengesloten voelen als ze niet kunnen deelnemen aan sportclubs of sociale activiteiten vanwege financiële beperkingen. Dit kan hun zelfvertrouwen en sociale vaardigheden negatief beïnvloeden. Sporten, hobby's ontdekken, vakanties en dagjes zijn vaak niet mogelijk, waardoor kinderen onvoldoende mogelijkheden hebben om hun interesses en talenten verder te ontwikkelen. Dit kan hun gevoel van eigenwaarde negatief beïnvloeden, maar ook de kans op het ontdekken van je talenten belemmeren.

Door een kind een fiets te geven, kan het niet alleen naar school maar ook zelfstandig vrienden bezoeken, wat bijdraagt aan zowel fysieke gezondheid als sociale ontwikkeling.

Een tiener die door financiële stress thuis extra verantwoordelijkheden heeft, zoals werken naast school om bij te dragen aan het gezinsinkomen, kan overbelast raken en minder goed presteren op school. Leergeld ZHM helpt met schoolkosten om druk bij ouders en zo de tiener te verlagen.

Een kind dat niet mee wordt gevraagd na schooltijd vanwege zijn kleding, kan zich geïsoleerd voelen van klasgenoten en minder betrokken raken bij vriendschappen. Hierdoor mist het kansen om vriendschappen op te bouwen en waardevolle ervaringen op te doen. Leergeld ZHM helpt!

Een peuter die weinig wordt voorgelezen of een beperkte sociale kring heeft, kan een kleinere woordenschat ontwikkelen, waardoor het moeilijker wordt om zichzelf uit te drukken of anderen te begrijpen. Daarnaast kan het grote invloed hebben op schoolprestaties. Leergeld dZHM Helpt!

Een kind dat dankzij financiële ondersteuning op voetbal kan, leert niet alleen een sport maar ontwikkelt ook teamwork, discipline en zelfvertrouwen.

Belang van een stimulerende omgeving

Het is van groot belang dat kinderen in een rijke, stimulerende omgeving opgroeien, ondersteund door betrokken en bewuste verzorgers. Opgroeien in armoede heeft ingrijpende gevolgen voor de ontwikkeling van het kinderebrein. Een stimulerende omgeving, zoals een kinderdagverblijf met gediplomeerde pedagogisch medewerkers en betrokken ouders, is essentieel om deze ontwikkeling te ondersteunen en kinderen een goede start te geven. Actieve betrokkenheid van verzorgers helpt kinderen om succesvol te navigeren in verschillende sociale en leersituaties.

Algemene negatieve effecten van armoede

Beperkte stimulatie door armoede kan aanzienlijke negatieve effecten hebben op de taal-, cognitieve, sociale, emotionele en motorische ontwikkeling van kinderen. Kinderen die in armoede opgroeien, hebben een groter risico op een minder goede taal- en cognitieve ontwikkeling, lagere schoolprestaties en voortijdig schoolverlaten. Armoede kan ook de sociaal-emotionele ontwikkeling belemmeren, waardoor kinderen meer kans hebben op psychosociale problemen. Daarnaast kunnen gezondheidsproblemen ontstaan door een ongezondere levensstijl en minder beweging. Vroege interventie en ontwikkelingsstimulering zijn cruciaal om deze negatieve effecten te verminderen en de ontwikkelingskansen van kinderen te verbeteren.

Essentie van een stimulerende omgeving voor kinderen

Een stimulerende omgeving is essentieel voor de ontwikkeling van kinderen. Goede stimulans en studiemiddelen helpen hen om hun volledige potentieel te bereiken. Het sociaal-emotionele welzijn van een kind is hierbij cruciaal; kinderen moeten zich veilig en gelukkig voelen om zich verder te kunnen ontwikkelen. Dit vormt de basis voor hun leerproces en helpt hen om succesvol te navigeren in verschillende sociale en leersituaties. Het is belangrijk dat kinderen zich geen zorgen hoeven te maken over de financiële zorgen van hun ouders, zodat ze zich volledig kunnen richten op hun algemene ontwikkeling.

Belang van een stimulerende omgeving voor jongeren

Voor jongeren is een stimulerende omgeving eveneens van groot belang. Adequate stimulans en studiemiddelen ondersteunen hen in het bereiken van hun volledige potentieel. Het sociaal-emotionele welzijn van jongeren speelt een sleutelrol; zij moeten zich veilig en gelukkig voelen om zich optimaal te kunnen ontwikkelen. Dit vormt de basis voor hun leerproces en helpt hen om succesvol te navigeren in verschillende sociale en leersituaties. Het is essentieel dat jongeren zich geen zorgen hoeven te maken over de financiële zorgen van hun ouders, zodat ze zich volledig kunnen richten op hun ontwikkeling.

Leergeld Zuid-Holland Midden investeert in de toekomst van kinderen

Waarom wij vinden dat investeren in kinderen belangrijk is!

Investeren in kinderen die opgroeien in armoede is essentieel om al de aangegeven negatieve effecten op de verschillende ontwikkelingsgebieden in verschillende levensfasen te voorkomen of te verminderen.

Door ondersteuning te bieden, kunnen we:

Cognitieve ontwikkeling stimuleren: Toegang tot boeken, educatieve spellen en activiteiten bevordert de taal- en denkvaardigheden van kinderen.

Stress verminderen: Het bieden van stabiliteit en het wegnemen van financiële zorgen kan de hoeveelheid stress in een gezin verminderen, wat een positieve invloed heeft op de ontwikkeling van het kind.

Sociale inclusie bevorderen: Door kinderen te laten deelnemen aan sport, muziek of andere groepsactiviteiten, ontwikkelen ze sociale vaardigheden en voelen ze zich onderdeel van de gemeenschap.

Voorbeeld: Een kind dat dankzij financiële ondersteuning op voetbal kan, leert niet alleen een sport maar ontwikkelt ook teamwork, discipline en zelfvertrouwen.

Leergeld Zuid-Holland Midden zorgt ervoor dat elk kind mee kan doen! op vrijwel elk ontwikkelingsgebied

VERSUS

Wij verlagen o.a. stress bij ouders, waardoor zij meer rust ervaren, minder financiële zorgen aan hun hoofd hebben en zich zo meer op de kinderen en hun ontwikkeling kunnen richten. Waardoor hun toekomstbeeld er beter uit kan zien.

VERSUS

Sociale uitsluiting voorkomen.

VERSUS

Daarnaast investeren wij vanaf 2025 in een nieuwe integrale aanpak om kansengelijkheid te bevorderen en de toekomst van kinderen en de maatschappij te versterken met onderstaande doelen;

Sociale uitsluiting voorkomen: Het doel is om sociale uitsluiting te voorkomen, kinderarmoede te doorbreken en kinderen optimale ontwikkelingskansen te bieden. Dit wordt gerealiseerd door vroegtijdige signalering van (verborgen) armoede via professionals uit meerdere domeinen en samenwerking met scholen, kinderopvangorganisaties en andere partijen. Nieuwe integrale aanpak voor kansengelijkheid vanaf 2025

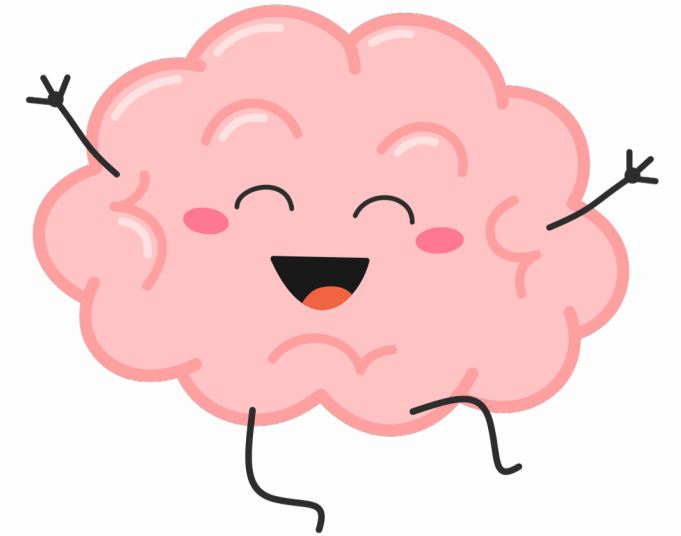
Gezinnen versterken: Zorgen dat kinderen in een veilige en zorgeloze omgeving kunnen opgroeien door preventieve informatievoorziening via nieuwsbrieven, ouderapps en ouderbijeenkomsten over educatieve en pedagogische opvoeding, gezonde voeding, sociale kaarten, regelingen en voorzieningen, bezuinigingstips en hulp bij schulden om (financiële) stress te verminderen.
Extra ontwikkelkansen bieden: Naast materiële steun zoals laptops, biedt Leergeld ZHM educatieve tools zoals Scula- en Study-Go-accounts aan. Scholen kunnen extra ontwikkelkansen bieden op het gebied van burgerschap, empathie en acceptatie, vooral rondom het begrip armoede.

Educatieve ontwikkelkansen vergroten: Kwalitatief goede kinderopvang stimuleert de sociale en cognitieve ontwikkeling van kinderen en vergemakkelijkt de overgang naar de basisschool. Activiteiten zoals VVE, breed spelaanbod en stimulerende speelomgeving bevorderen de ontwikkelkansen en helpen onderwijsachterstanden te verkleinen, vooral voor kinderen uit minder welvarende gezinnen. Leergeld ZHM versterkt het contact met scholen en gaat vanaf 2025 ook contact leggen met kinderopvangorganisaties om deze samenwerking te optimaliseren.

Concreet hulp aanbieden: Kinderopvang, school en andere betrokkenen kunnen armoede signaleren, kinderen en ouders doorverwijzen naar ondersteuning, en een veilige en stimulerende omgeving bieden. Dit vraagt om observeren, signaleren en bewustwording creëren bij pedagogisch medewerkers, maatschappelijk werkers en leerkrachten, waarna zij na overleg met management gezinnen in armoede concrete hulp aanbieden d.m.v. doorverwijzing of hulp bij aanvragen. Leergeld ZHM is bezig met het ontwikkelen van Sociale kaarten per gemeente om de medewerkers van de verschillende organisaties hierin te ondersteunen.

Samenwerken met het bedrijfsleven: In de komende jaren wordt het bedrijfsleven een nog belangrijkere partner voor Leergeld ZHM. Door bedrijven te betrekken op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen, social return, fondsenwerving en maatschappelijke projecten, kunnen we ons aanbod uitbreiden en meer financiële ruimte creëren voor onze dienstverlening. Onze visie daarbij is: kansengelijkheid kunnen we alleen gezamenlijk bevorderen.

Wordt jij een van de helden van de Leergeld kinderen die mee investeert in de toekomst van kinderen voor een betere maatschappij?

Bronnen:

- Blair, C., & Raver, C. C. (2016). Poverty, stress, and brain development: new directions for prevention and intervention. *Academic Pediatrics*.
- Farah, M. J. (2017). The neuroscience of socioeconomic status: Correlates, causes, and consequences. *Neuron*, 96(1), 56-71.
- Hair, N. L., Hanson, J. L., Wolfe, B. L., & Pollak, S. D. (2015). Association of child poverty, brain development, and academic achievement. *JAMA Pediatrics*, 169(9), 822-829.
- Hanson, J. L., et al. (2013). Family poverty affects the rate of human infant brain growth. *PLOS ONE*, 8(12), e80954.
- Kalthoff, H. (2017). Armoede, opvoeden en gevolgen voor ontwikkeling kinderen. Nederlands Jeugdinstituut.
- Luby, J., et al. (2013). The effects of poverty on childhood brain development: The mediating effect of caregiving and stressful life events. *JAMA Pediatrics*.
- Nobel, K. G., et al. (2015). Socioeconomic disparities in neurocognitive development in the first two years of life. *Developmental Psychobiology*, 57(5), 535-551.
- Rijksoverheid (2021). Kansrijk armoedebeleid voor kinderen.
- Stallen, M. (2018). Het effect van armoede op de ontwikkeling van het kinderebrein. In *Hulp bij armoede* (pp. 35-50). Springer.[KV1]
- Plantinga, A. (z.d.). Effecten van armoede. Geraadpleegd van <https://www.arnoudplantinga.nl/pdf/Effecten%20van%20Armoede.pdf>
- SLO. (z.d.). Leerdoelen. Geraadpleegd van <https://www.slo.nl/thema/meer/curriculumontwikkeling/instrumenten/spinnenweb/leerdoelen/>
- SLO. (z.d.). Doelen jonge kind. Geraadpleegd van <https://www.slo.nl/thema/meer/jonge-kind/doelen-jonge-kind/>
- CED-Groep. (z.d.). Leerlijnen PO/SBO. Geraadpleegd van <https://www.leerlijnen.cedgroep.nl/po-sbo>
- [KV1]Plantinga, A. (z.d.). Effecten van armoede. Geraadpleegd van <https://www.arnoudplantinga.nl/pdf/Effecten%20van%20Armoede.pdf>
- SLO. (z.d.). Leerdoelen. Geraadpleegd van <https://www.slo.nl/thema/meer/curriculumontwikkeling/instrumenten/spinnenweb/leerdoelen/>
- SLO. (z.d.). Doelen jonge kind. Geraadpleegd van <https://www.slo.nl/thema/meer/jonge-kind/doelen-jonge-kind/>
- CED-Groep. (z.d.). Leerlijnen PO/SBO. Geraadpleegd van <https://www.leerlijnen.cedgroep.nl/po-sbo>